

KOMISSIION TIEDONANTO

Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden harjoittamista koskevat suuntaviivat covid-19-epidemian aikana

(2020/C 102 I/03)

Covid-19-kriisi on johtanut ennennäkemättömien toimenpiteiden käyttöönottoon EU:n jäsenvaltioissa, muun muassa tarkastusten palauttamiseen sisärajoille.

Asiakirjassa *Suuntaviivat rajaturvallisuustoimenpiteitä varten terveyden suojelemiseksi ja tavaroiden ja välttämättömien palvelujen saatavuuden turvaamiseksi* ⁽¹⁾ vahvistetaan periaatteet tehokasta rajaturvallisuutta koskevalle yhdenmetylle lähestymistavalle kansanterveyden suojelemiseksi samalla kun säilytetään sisämarkkinoiden eheys. Suuntaviivojen 23 kohdan mukaan jäsenvaltioiden olisi sallittava erityisesti terveydenhuoltoalalla ja elintarviketeollisuudessa sekä muiden olennaisten palvelujen aloilla (esim. lasten- ja vanhustenhoito, yleishyödyllisten palvelujen kriittinen henkilöstö) työskentelevien mutta myös muiden rajatyöntekijöiden rajanylitys ja helpotettava sitä ammattitoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

Vaikka työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevia rajoituksia voidaan perustella yleiseen järjestykseen, yleiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen liittyvillä syillä, niiden on oltava välttämättömiä, oikeasuhteisia ja perustuttava puolueettomiin ja syrjimättömiin kriteereihin.

Rajatyöntekijät, lähetetyt työntekijät ⁽²⁾ ja kausityöntekijät asuvat yhdessä maassa mutta työskentelevät toisessa. Monet heistä ovat ratkaisevan tärkeitä vastaanottaville jäsenvaltioille, esimerkiksi niiden terveydenhuoltojärjestelmille, muiden keskeisten palvelujen tarjoamiselle (kuten terveydenhuollon laitteiden ja infrastruktuurin perustamiselle ja ylläpidolle) tai tavaroiden toimittamisen varmistamiselle. EU:n tasolla koordinoitu lähestymistapa, jolla helpotetaan sitä, että nämä työntekijät voivat edelleen ylittää sisäraajat, on näin ollen avainasemassa.

Eurooppa-neuvoston kehoitettua ⁽³⁾ komissiota ratkaisemaan rajatyöntekijöiden ja kausityöntekijöiden tilanteen, sillä näiden on voitava jatkaa välttämätöntä työtään, ja samalla välttämään levittämästä virusta edelleen sekä sen lisäksi, mitä asiakirjassa *Suuntaviivat rajaturvallisuustoimenpiteitä varten terveyden suojelemiseksi ja tavaroiden ja välttämättömien palvelujen saatavuuden turvaamiseksi* ja erityisesti sen 23 kohdassa todetaan, jäljempänä esitetään suuntaviivat, joissa kehoitetaan jäsenvaltioita toteuttamaan erityistoimenpiteitä, joilla varmistetaan koordinoitu lähestymistapa EU:n tasolla ⁽⁴⁾. Tämä koskee edellä mainittuja työntekijöitä ja erityisesti niitä työntekijöitä, joiden on ylitettävä raja päästäkseen työpaikalleen, koska he harjoittavat kriittisiä ammatteja suorittamalla keskeisiä palvelutoimintoja. Tätä olisi lisäksi sovellettava tapauksissa, joissa edellä mainitut työntekijät käyttävät jäsenvaltiota pelkästään kauttakulkumaana päästäkseen toiseen jäsenvaltioon. Nämä suuntaviivat eivät rajoita niiden erityistoimenpiteiden soveltamista, jotka esitetään *vihreiden kaistojen täytäntöönpanoa koskevassa tiedonannossa* ⁽⁵⁾ tai *rahtilentotoiminnan helpottamista covid-19-epidemian aikana koskevissa suuntaviivoissa* ⁽⁶⁾.

Jäsenvaltioiden olisi kohdeltava näissä suuntaviivoissa lueteltuja kriittisiä ammatteja harjoittavia itsenäisiä ammatinharjoittajia samalla tavalla.

Työntekijät, jotka harjoittavat kriittisiä ammatteja

1. Joissakin EU:n osissa, erityisesti raja-alueilla, rajatyöntekijät harjoittavat kriittisiä ammatteja, joiden osalta on olennaista, että liikkuminen rajojen yli on esteetöntä. Jäsenvaltioiden asettamat rajoitukset, jotka liittyvät työntekijöiden rajanylityksiin, voivat johtaa lisävaikeuksiin tai jopa estää ponnistelut Covid-19-kriisin torjumiseksi.

⁽¹⁾ C(2020) 1753 final.

⁽²⁾ Työntekijät, jotka yhdessä jäsenvaltiossa sijaitseva työnantaja lähettää tilapäisesti työskentelemään toiseen jäsenvaltioon palvelun suorittamista varten.

⁽³⁾ Eurooppa-neuvoston jäsenten 26. maaliskuuta 2020 antaman yhteisen julkilausuman 4 kohta.

⁽⁴⁾ Asiakirja "Ohjeet EU:hun suuntautuvaa muuta kuin välttämätöntä matkustamista koskevan väliaikaisen matkustusrajoituksen täytäntöönpanosta, kauttakulkujärjestelyjen helpottamisesta EU:n kansalaisten kotiuttamiseksi ja vaikutuksista viisumipolitiikkaan", C(2020) 2050 final, sisältää kolmansista maista tulevia raja- ja kausityöntekijöitä koskevia toimenpiteitä.

⁽⁵⁾ C(2020) 1897 final.

⁽⁶⁾ C(2020) 2010 final.

2. On olennaisen tärkeää jatkaa kaikkien kriittisten ammattien työntekijöiden, myös rajatyöntekijöiden ja lähetettyjen työntekijöiden, vapaata liikkuvuutta. Jäsenvaltioiden olisi sallittava työntekijöille pääsy vastaanottavan jäsenvaltion alueelle ja esteetön pääsy heidän työpaikoilleen, erityisesti jos he harjoittavat jotakin seuraavista ammateista ⁽⁷⁾:
- Terveydenhuollon erityisasiantuntijat, mukaan lukien avustavan hoitohenkilöstön ammattilaiset;
 - Lähihoitajat, kodinhoitajat ja muut terveydenhuollon työntekijät, mukaan lukien lasten, vammaisten ja vanhusten hoitotyöntekijät;
 - Tutkijat terveyteen liittyvillä aloilla;
 - Farmaseuttisen ja lääkinnällisen laitteellisuuden työntekijät;
 - Työntekijät, jotka osallistuvat tavaroiden toimittamiseen, erityisesti lääkkeiden, lääkintätarvikkeiden, lääkinnällisten laitteiden ja henkilönsuojainten toimitusketjuun, myös niiden asennukseen ja huoltoon;
 - Tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijat;
 - Informaatio- ja tietoliikenneteknologian asiantuntijat ja muut laitteiden välttämättömän huollon kannalta olennaiset asiantuntijat;
 - Tekniikan erityisasiantuntijat, kuten energia-alan asiantuntijat, insinöörit ja sähkötekniikan asiantuntijat;
 - Elintärkeän tai muuten välttämättömän infrastruktuurin parissa työskentelevät henkilöt;
 - Luonnontieteiden ja tekniikan asiantuntijat (myös vesihuoltoasiantuntijat);
 - Suojelu- ja vartiointityöntekijät;
 - Palomiehet/poliisit/vanginvartijat/vartijat/pelastuspalveluhenkilöstö;
 - Elintarvikkeiden valmistus ja jalostus sekä niihin liittyvät ammatit ja huoltotyöntekijät;
 - Elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät (ml. elintarviketuotantotyöntekijä);
 - Kuljetusalan työntekijät ⁽⁸⁾, erityisesti:
 - Henkilö-, pakettiauton- ja moottoripyöräkuljettajat ⁽⁹⁾, kuorma-auton- ja linja-autonkuljettajat (mukaan lukien linja-auto- ja raitiovaunukuljettajat) ja ambulanssikuljettajat, mukaan lukien kuljettajat, jotka kuljettavat unionin pelastuspalvelumekanismin puitteissa tarjottua apua, ja kuljettajat, jotka kuljettavat kotimaahansa palaavia EU:n kansalaisia toisesta jäsenvaltiosta heidän kotipaikkaansa tai lähtöpaikkaansa;
 - Liikennealentäjät;
 - Veturinkuljettajat; vaunujen tarkastajat, kunnossapitotyöpajojen henkilöstö sekä liikenteenhallintaan ja kapasiteetin käyttöoikeuden myöntämiseen osallistuva rataverkon haltijoiden henkilöstö;
 - Meri- ja sisävesiliikenteen työntekijät;
 - Kalastajat;
 - Julkisten laitosten, mukaan lukien kansainvälisten järjestöjen, kriittisissä tehtävissä toimiva henkilöstö.
3. Komissio kehottaa jäsenvaltioita ottamaan käyttöön rasitteettomia ja nopeita erityismenettelyjä rajanylityksille paikoissa, joissa on säännöllinen rajatyöntekijöiden ja lähetettyjen työntekijöiden virta, jotta heille varmistetaan sujuva liikkuminen. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi ja tarvittaessa käyttämällä erillisiä kaistoja rajoilla tai naapurijäsenvaltioiden tunnustamia erityistarroja, jotta helpotetaan työntekijöiden pääsyä työskentelyjäsenvaltion alueelle. Komissio kuulee kiireellisesti myös työntekijöiden vapaan liikkuvuuden teknistä komiteaa määrittääkseen parhaat käytännöt, jotka voidaan ulottaa kaikkiin jäsenvaltioihin ja joiden avulla nämä työntekijät voivat harjoittaa kriittistä ammattiaan ilman kohtuuttomia esteitä.

⁽⁷⁾ Luokat noudattavat ESCO-luokitusta (taitojen/osaamisen, pätevyyksien ja ammattien eurooppalainen luokitus), joka on eurooppalainen monikielinen taito-, osaamis-, tutkinto- ja ammattiluokitus. Ks. <https://ec.europa.eu/esco/portal/howtouse/21da6a9a-02d1-4533-8057-dea0a824a17a>

⁽⁸⁾ Ks. liikennealan työntekijöitä koskevat lisäohjeet asiakirjassa C (2020) 1897 final – komission tiedonanto ”Vihreiden kaistojen täytäntöönpanosta terveyden suojelemiseksi ja tavaroiden ja välttämättömien palvelujen saatavuuden turvaamiseksi rajaturvallisuustoi-
menpiteitä varten annettujen suuntaviivojen mukaisesti”.

⁽⁹⁾ Moottoripyörälähetit ym. ainoastaan kuljettaessaan lääkintätarvikkeita, lääkinnällisiä laitteita tai henkilönsuojaimia.

Terveystarkastus

4. Rajatyöntekijöille ja lähetetyille työntekijöille on tehtävä terveystarkastus samoin edellytyksin kuin samaa ammattia harjoittaville työskentelyvaltion kansalaisille.
5. Terveystarkastus voidaan käytettävissä olevasta infrastruktuurista riippuen tehdä joko ennen rajaa tai sen jälkeen, jotta liikenne pysyy sujuvana. Jäsenvaltioiden olisi päällekkäisyyksien ja odotusaikojen välttämiseksi koordinoitava keskenään terveystarkastuksia niin, että ne tehdään vain yhdellä puolella rajaa. Raja- ja terveystarkastukset eivät saisi pakottaa työntekijöitä poistumaan ajoneuvoista, ja niiden olisi periaatteessa perustuttava elektroniseen kehon lämpötilan mittaukseen. Työntekijöiden lämpötilaa ei pitäisi tavallisesti mitata enempää kuin kolme kertaa saman päivän aikana. Jos työntekijällä on kuumetta ja rajaviranomaiset katsovat, ettei hänen pitäisi antaa jatkaa matkaansa, hänellä olisi oltava mahdollisuus saada asianmukaista hoitoa samoin edellytyksin kuin työskentelyjäsenvaltion kansalaisilla. Kyseistä henkilöä koskevat tiedot olisi jaettava asianomaisen naapurijäsenvaltion kanssa.
6. *Vihreiden kaistojen täytäntöönpanoa koskevan tiedonannon* 19 kohdassa tarkoitettuihin kuljetusalan työntekijöihin sovelletaan kyseisissä suuntaviivoissa tarkoitettuja erityisiä terveystarkastustoimenpiteitä.

Muut työntekijät

7. Jäsenvaltioiden olisi sallittava rajatyöntekijöiden ja lähetettyjen työntekijöiden jatkaa rajat ylittävää työntekoa, jos kyseisellä alalla työskentely on edelleen sallittua vastaanottavassa jäsenvaltiossa.
8. Tilanteissa, jotka voivat johtaa työntekijän vakuutusjäsenvaltion vaihtumiseen ⁽¹⁰⁾, jäsenvaltioiden olisi sovellettava asetuksen (EY) N:o 883/2004 ⁽¹¹⁾ 16 artiklassa säädettyä poikkeusta, jotta asianomaisen työntekijän sosiaaliturva säilyisi muuttumattomana. Tällaisen poikkeuksen hakemiseksi työnantajan on esitettävä pyyntö sille jäsenvaltiolle, jonka lainsäädäntöä työntekijä pyytää sovellettavaksi.

Kausityöntekijät

9. Jotkin talouden alat, erityisesti maatalousala, ovat useissa jäsenvaltioissa erittäin riippuvaisia muista jäsenvaltioista tulevista kausityöntekijöistä. Vastatakseen Covid-19-kriisistä johtuvaan työvoimapulaan näillä aloilla jäsenvaltioiden olisi vaihdettava tietoja erilaisista tarpeistaan esimerkiksi työntekijöiden vapaan liikkuvuuden teknisen komitean vakiintuneiden kanavien kautta. On muistettava, että tietyissä olosuhteissa maatalouden kausityöntekijät suorittavat kriittisiä sadonkorjuu-, istutus- tai hoitotehtäviä. Tällaisessa tilanteessa jäsenvaltioiden olisi kohdeltava kyseisiä työntekijöitä samalla tavalla kuin edellä mainittuja kriittisiä ammatteja harjoittavia työntekijöitä. Jäsenvaltioiden olisi myös sallittava kyseisten työntekijöiden jatkaa rajat ylittävää työntekoa, jos kyseisellä alalla työskentely on edelleen sallittua vastaanottavassa jäsenvaltiossa. Jäsenvaltioiden olisi myös ilmoitettava työnantajille tarpeesta huolehtia riittävästä terveyden ja turvallisuuden suojelusta.
10. Komissio kehottaa jäsenvaltioita vahvistamaan erityisiä menettelyjä kyseisten työntekijöiden sujuvan rajanylityksen varmistamiseksi ja käyttää myös työntekijöiden vapaan liikkuvuuden teknistä komiteaa määrittääkseen parhaat käytännöt, jotka voidaan ulottaa kaikkiin jäsenvaltioihin, jotta nämä työntekijät voivat harjoittaa ammattiaan ilman kohtuuttomia esteitä.

⁽¹⁰⁾ Jos kyseessä on toiminta monella alalla kahdessa jäsenvaltiossa, rajatyöntekijä, joka työskentelee tällä hetkellä sekä työskentelyjäsenvaltiossa että asuinjäsenvaltiossa ja joka on vakuutettu työskentelyjäsenvaltiossa sen vuoksi, että hänen työskentelynsä asuinjäsenvaltiossa ei ole huomattavaa, ylittää 25 prosentin työaikaa koskevan rajan tiettyjen jäsenvaltioiden toteuttamien eristystoimenpiteiden vuoksi.

⁽¹¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 883/2004, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta.